

VIRTUOSO
PREFERRED

Kulturni itinerari

Put istarskih freski

Putruga za istarskim freskama bogato je i uzbudljivo kulturno putovanje - očuvane su na oko 140 lokaliteta diljem Poluotoka kao raskošni ciklusi, pojedinačne scene ili fragmenti, i to mahom u crkvicama gdje su bile mnogo više od ukrasa. Prikazujući biblijske epizode, ali i univerzalna pitanja ljudske sudbine, donosile su katarzu i prosvjetljenje za nepismen srednjovjekovni puk. Prve freske u Istri nastaju već u doba Karolinga. Njihovo zlatno doba je gotika (15. st.), kada su stvoreni neki od najsjajnijih primjera zidnog slikarstva u Istri. No, već u 16. st. produkcija zamire i zidovi se počinju prežbukavati. U novije vrijeme su pokrenuti restauratorski radovi u zapuštenim crkvicama a otkrivena mnoga slikarska blaga, dok neke freske još uvijek čekaju da, obrađene rukom stručnjaka, opet zasjaje starim sjajem.

Parenzana

Parenzana drži počasno mjesto među pješačkim i biciklističkim rutama u Istri. Uredne na po trasi istoimene željezničke pruge koja je od 1902. do 1935. spajala Trst i Poreč, staza vijuga kroz zeleni krajolik, duž starih vijadukata i tunela kojima je nekoć tunjlija nevelika i spora lokomotiva. Na romantična stara vremena posjećuju i očuvane postaje i kućice. No, kamo su nestale tračnice? Talijanske vlasti su ih razmontirale i ukrcale na brod, a on je, prema legendi, potonuo na putu za Afriku pa su djelici istarske povijesti ostali ležati skriveni u morskim dubinama. Župovna priča o Parenzani nastavlja se i danas. Povezujući tri države, ona je simbolični put prijateljske volje, puti pothvat u rekonstrukciju povijesne baštine, ali i raskošna oda zdravom životu i očuvanju prirodnih ljepota.

Venecijanska baština

Duga povijest vladavine Venecije na zapadnoj obali (13.-18.st.) u i dijelu unutrašnje Istre (15.-18.st.) ostavila je bogat trag u arhitekturi i spomenicima. Već od 15. st. mnoge ulice i trgovi dobivaju dominantan venecijanski izgled te se čak i u najmanjim gradovima podižu kuće s velikim prozorima i balkonima u stilu venecijanske cjetne gotike. Uvode se unutarnja dvorišta, a kuće imaju više katova, svaki s različitim funkcijom. U kasnom srednjem vijeku i baroku, plerimi i bogatije građanske obitelji grade palače. Osim u stambenoj arhitekturi, venecijanski utjecaj prepoznaje se u javnim građevinama poput komunalnih palača. Pečat Serenissime nose i drugi tipovi javne arhitekture - obrambene kule, zidine ili mjezne lože kojima istarski gradovi obiluju, kao i brojne crkve.

Arheološki parkovi

Arheološki parkovi na otvorenom putniku će razotkrivati tragove drevnih civilizacija. Redom su to temelji nastamba i zidova te sve drugo što se nije moglo pohraniti u muzeje, već na izvornom mjestu svjedoči o davnim istarskim ljudima, njihovim običajima i životu. O plemenima iz brončanog doba saznaje se iz ostataka gradina, naselja koja su utemeljili na više od 300 lokacija u Istri te debelih zidina, grobova i nadgrobnih ploča. Te davne i malo poznate stanovnike na gradinama naslijedili su Histri, narod željeznog doba. O rimskoj kulturi, koja je u Istri cvatila nakon što su Rimljani porazili Histre, pričaju bogate ruševine i gospodarske vile duž zapadne obale. Među poznatijim arheološkim parkovima je Nezaklij dok Pule u kojem se u 2. st. pr. Kr. odigrala ključna bitka Rimljana i Histra, a danas je prava riznica nalaza iz različitih epoha.

1 Nacionalni park Brijuni

Nacionalni park Brijuni spada među najljepše mediteranske arhipelag. Jeleni, zebre, slon i niz egzotičnih životinja obitava u safari parku na najvećem od 14 otočića. Blaga mikro klima pogoduje autonohtnom raslinju i mediteranskoj makiji koja pokriva trećinu otočne površine od 7 km². Jedini nacionalni park u Istri nekadašnje je stjepešće svjetskog jet-seta i Titova ljetna rezidencija. U zaljevju Verige nalaze se ostaci antičke rustične vile.

2 Park prirode Učka

Park prirode Učka planinski je izletišta na 160 km² koje dijeli Istru i Kvarner. Najviši vrh Vojak (1401 m) za vedrih dana pruža fantastičan panoramski pogled prema Alpama. Gorskom kotaru i jadranskim otocima. Na Učki se još uvijek može vidjeti zaštićenog bjeloglavog supa i surog orla, uživati u brojnoj spargoli i maruna ili razgledati poučne staze Slap i Plas. Poseban doživljaj pruža impresivan kanjon Vela draga s vapnenačkim tornjevima.

3 Rt Kamenjak

Rt Kamenjak najjužnija je točka Istre i neodoljiv poluotok za ljubitelje divljine s 30-ak kilometara razvedene obale prepune rtova, uvalica i plaža koje okružuje kristalno čisto more. Poznato je stanište orhideja (33 vrste) i više od 500 ostalih biljnih vrsta. Na obližnjem otočiću Fenoliga postoje tragovi dinosaura, dok sam poluotok nudi jedinstvene poglede sa svojih vidikovaca.

4 Limski kanal

Limski kanal je potopljena kanjonska dolina u kršu između Vrsara i Rovinja. Izduženi morsk zaljev (12 km) okružuju strma šumovita brda, ponegde visoka preko 200 m, stvarajući amateru nordijskog fjorda. Lim je dio 35 km dugačke Limske draga, udoline koja seže gotovo do Pazina u središtu Istre. Starinska pristaništa u zaljevju vode do prekrasnih vidikovaca i drevnih pećina. U neposrednoj blizini otvorenog mora uzgajaju se dagnje i kamenice.

5 Mirna

Rijeka Mirna izvire u brdima Čičarije, a svoj usponenit tok završava u silikovitom ušću pored Novigrada. Po duljini je najveća istarska rijeka (53 km). Zabilježena je plavičava u venecijansko doba, a danas je krase miran vodostaj i brojni otoci. Neki od njih vode u zaštićenu Motovunsku šumu (275 ha), stanište hrasta lužnjaka i tartufa, skupocjene podzemne gljivice koja slovi kao afrodisijak. Posebno se cijeni bijeli istarski tartuf.

6 Baredine

Jama Baredine nalazi se u vapnenačji krš (132 m) kod mjesta Nove Vasi nedaleko Poreča. Uredena podzemna staza (300 m) spušta se kroz pet crvenkastih dvorana s ukrasima od sija. U jednoj postoji grotlo dubine 66 m koje se spušta do podzemnih jezera gdje prebiva čovječja ribica. Jamu krase nekoliko umjetničkih djela prirode: kip Bogorodice, pastirica Milka, kosi toranj u Pisi, bijeli Snježko i veličanstvene zavjese.

7 Mramornica

Špilja Mramornica spada među najveće podzemne dvorane u Istri. Smještena južno od Brtonjge u netaknutoj prirodi, krije bogat špiljski svijet koji je prvi opisao poznati talijanski putopisac Alberto Fortis 1770. godine. Strm otvor uvodi u stotinjak metara dugačku i 50 m visoku riznicu sigistih oblika u raznolikim nijansama crvene, žute i smeđe boje. Najveći stalagmiti dosežu i do 13 m.

8 Feštinsko kraljevstvo

Feštinsko kraljevstvo mali je podzemni raj u srcu Istre. Špilja je otkrivena 1930. u selu Feštini nedaleko Žrnjina da bi tijekom 2. svjetskog rata vlasniku zemlje poslužila kao utopište od najezde vojske. U 80 m dugoj unutrašnjosti kojom se može prošetati ističu se skulpture 'čarobnjakov šesir', 'kula babilonska' i ogromna 'šišmiševa križa' s vinovom lozom.

9 Romualdova špilja

Romualdova špilja jedno je od najstarijih nalazišta pračovjeka u Istri. Nalazi se pored Limske zaljeva na strmini brda Sveti Martin, 120 m iznad mora. Vijugava špilja dužine 105 m broji 7 "dvorana" koje su nekad koristili paleolitički lovci da bi početkom 11. st., prema predaji, postali dom sv. Romualda iz Ravene. Nakon njegova otkrića, špilju posjećuju vjernici, a danas je poznata kolonija šišmiša. Ulaz u špilju visok je samo 47 cm.

10 Pazinska jama

Pazinska jama najmarkantniji je primjer krškog ponora u Istri. Šumovito grotlo dužine pola kilometra koje je nadahnuo pisac svjetskog glasa Jules Verne, Dante, Yriarte dominira krajolikom starog grada Pazina. Na dubini od stotinjak metara, ponire rijeka Pazinčica, najveća istarska ponornica koja teče prema dolini rijeke Raše. Iznad jame je most vidikovac, a domjilj pogled pruža se iz pazinskog kaštela, najveće srednjovjekovne istarske utvrde.

11 Palud

Palud je istarski omilotočki dragulj smješten samo 8 km južno od Rovinja. U neposrednoj blizini mora nastala je prirodna depresija i močvarno stanište (210 ha) kao privremeni ili stalni dom za 219 ptičijih vrsta. Kanal iz austro-ugarskog razdoblja povezuje močvaru s morem, a bočata voda bogata je ciplima, kornjačama i jeguljama. U vlažnoj mikroklimi bujaju močvarne biljke, hrastovi i raskošne vrbe.

12 Istarske toplice

Istarske toplice nastale su na izvoru sumporne vode Sveti Stjepan u netaknutoj prirodi doline Mirne. Ljekovitost vode prepoznata je već u antičkim vremenima. Topla izvorska voda postojanog sastava i prirodne radioaktivnosti sadrži 13 vrsta minerala. Ponad toplica uzdiže se strma stijena (85 m) s ruševinom crkvice Sv. Stjepana.

Kulturno-povijesne znamenitosti

Bale-Valle

Bale očaravaju arhitekturom, slikovitim uličicama, crkvicama i očuvanim dijelom davnih romanskih stanovnika južne Istre. Dominantna struktura je kaštel Soardo-Bembo, nastao gradnjom stambenog prostora između dviju starih kula. U srednjeg vijeka potječu i gradska loda, pretorska palača te ostaci kula, zidina i vrata. Župna crkva je iz 1880. Uz obalu nedaleko Bala otkriveni su ostaci dinosaura.

Draguč

Iz Draguča se pruža krasan pogled na jezero Butonjgu. Grad je na brežuljku čuva venecijansku fortifikaciju te bogate barokne i klasicističke kuće duž glavne ulice. Na trgu je župna crkva iz 15. st. te zdenac i fontik. Starija crkva na groblju ima neobičnu fasadu, a unutrašnji zidovi su oslikani u doba romanike. Crkvice sv. Roka (16. st.) podno grada oslikane je freskama pučkog majstora Antuna s Padove.

Grožnjan-Grisignana

Grožnjan je centar kulture visoko na brežuljku, grad umjetnika, pozitivnih vibracija te brojnih galerija i ateljea. Sredinom 14. st. dolazi pod vlast Venecije koja učvršćuje bedeme i promovira ih u važno obrambeno središte. Dio zidina sačuvan je do danas, kao i gradska vrata s prijelaza iz 15. u 16. st., renesansna loža te kapela sv. Kuzme i Damjana (1554). Nešto mlađa župna crkva ima bogat barokni interijer.

Labin

Labin je rodni grad filozofa reformacije Matije Vlačića ilirika, najbližeg suradnika Martina Luthera. Slikovitu jezgru starog grada krasi renesansne i barokne patricijske palače, očuvane zidine, loda i gradska vrata pred kojima se odigrala bitka s uskokima 1599. U velikom štrajku 1921. rudari su proglasili jednonjesečnu upravu - Labinsku republiku. I dok Narodni muzej čuva rudarsku povijest grada, odu umjetnicima iskazuje Dubrova, park skulptura vrhunskih svjetskih kipara.

Novigrad-Cittanova

Novigrad je u 8. st. bio središte karolinške uprave u Istri, a od 6. do 18. st. imao je vlastitu biskupiju. Sačuvani su dijelovi venecijanskih zidina, gradska loža te više crkava i gotičkih kuća. Muzej Lapidarium je nova ostakljena zgrada u srcu starog grada, tik do katedrale sv. Pelagija i središnjeg trga, a kameni ekspozitni sežu kroz 18 stoljeća povijesti. Obilježja galerija Rigo priređuje vrhunske izložbe.

Poreč-Parenzo

Poreč je, uz Pulu, bio prva rimska kolonija u Istri. Do danas čuva antički raspored ulica u starom gradu i ostatke rimskog hrama. Kompleks Eufrazijeve bazilike pod zaštitom je UNESCO-a, sa svjetski poznatim bizantskim mozaicima te ostacima starije ranokršćanske crkve. U gradskoj jezgri je i romanička kuća, više gotičkih palača i istarska sabornica, u kojoj je u 19. st. zasjedao pokrajinski sabor. Gradsko kazalište obnovljeno je 2006.

Savudrija-Salvore

Savudrija je ribarski gradić s najstarijim svjetionikom na Jadranu, izgrađenim 1818. Već u rimsko doba gusto je naseljena; luka je tada bila zaštićena lukobranima, pružala zaklon brodovima i opskrbljivala ih pitkom vodom. Prema predaji, upravo je kod Savudrije mletačka mornarica 1117. porazila snage Friedricha Barbarosse i duže Aleksandra III. Taj je događaj u Pazinčevim palači ovjekovječio Domenico Tintoretto.

Umag-Umago

Okoica Umaga vrvi ostacima rimskih vila koje su više stoljeća bile aktivne duž obale. U 9. st. je pod frañakom upravom te ga razara hrvatski knez Domagoj. Uz monumentalnu crkvu (1760.) nedovršenog pročelja, na glavnom trgu su zvonik i javna vodosprema iz 17. st. Stari grad čuva više gotičkih kuća, bifora i grbova, južni pojas bedema i obrambene kule iz 14. st. u kojoj je danas gradski muzej.

Beram

Beram je znamenit po gotičkoj crkvi sv. Marije na Skrlinah na mjesnom groblju, s iznimnim freskama iz 1474., majstora Vincenta iz Kastva. Najveća kompozicija, Poklonstvo triju kraljeva, duga je čak 8 m. Zidne slike u zapadnom dijelu crkve tematiziraju ciklus ljudskog života - Adama i Evu te nepredvidivost ljudske sudbine, dok čuveni Ples mrtvaca upozorava na jednakost svih ljudi pred smrću.

Dvigrad

Dvigrad su impresivni ostaci grada koji se prostirao na dva brežuljka i imao 2.000 stanovnika. Zbog kuge i ratova, već sredinom 17. st. u njemu žive samo 3 obitelji, a 1714. konačno zamire preseljenjem župe u Kanfanar. Najveći je kompleks srednjovjekovnih ruševina u Istri. Čine ga dvostruki pojas zidina i troja vrata, stare ulice, kule iz 14. st. te ostaci više od 200 zgrada. Na vrhu brežuljka bio je centar s trgovom, gradskom palačom i crkvom sv. Sofije.

Hum

Hum slovi za najmanji grad na svijetu. S tek 20-ak stanovnika, izrazito je urbane strukture, sa zidinama, gradskim vratima i više glagoljskih natpisa. Stari običaj iz 16. st. da žitelji među sobom biraju župana na godinu dana obnovljen je 1977. Župna crkva s klasicističkim pročeljem sagrađena je 1802. na mjestu starije crkve, dok je sv. Jeronim na groblju oslikan vrijednim freskama iz 12. st.

Medulin

Medulin odiše duhom antike, arheološki park-šuma uređen je na poluotoku Vižula gdje se nekada nalazio bogato rimsko naselje i nekropola. U parku se danas izvodi predstava Crispo, inspirirana pričom o tom prvorođenom sinu cara Konstantina Velikog koji je navodno zatočen i ubijen upravo u ladanjskoj vili na Vižuli. Iz kamenoloma u obližnjem Vinuranu dovlaćeni su blokovi za gradnju pulske Arene.

Pazin

Pazin njeguje SF i avanturističku književnost, polazeći od romana Mathias Sandorf (Pariz, 1885.) Julesa Vernea u kojem protagonist uspijeva pobjeći iz zatočeništva u kaštelu nad Pazinskom jamom. Kaštel je postojao već u 10. stoljeću, a sadašnji oblik dobio 1540. U njemu djeluju gradski muzej i Etnografski muzej Istre. Župna crkva sv. Nikole spominje se već 1266., a 1765. obnovljena je u baroknom stilu.

Pula-Pola

Pula je sinonim za gladijatorsku Arenu, veliki rimski amfiteatar iz 1. st. iz doba Rimljana potječe i Augustov hram na Forumu, više gradskih vrata i ostaci kazališta. Fortifikacije iz 19. st. svjedoče o značaju Pule kao najvažnije luke austrougarske ratne mornarice. Očuvane su tvrđave, podzemni tuneli, vojane, bolnica, časničke vile, mornarički groblje i dr. Grad ima niz galerija i muzeja, kazalište i kino te znameniti filmski festival.

Stari Rakalj

Stari Rakalj, kao što mu latinski naziv Arcellae kaže, mala je tvrđava nastala u 11. st. U 16. st. kaštel napada i pljačka gusar Zuan Marija de Soldatis, uzvešći čak i zvana crkvice, a naposljetku i razara. Danas se mogu vidjeti Sv. Agnija (1495) i ruševine kaštela u čijem se tlocrtu razaznaju elementi obrambenih zidova i stražarnice, a s visine od 93 m pruža se veličanstven pogled na more. Rakalj je od davnina poznat i kao lončarsko središte.

Vižinada-Visinada

U Vižinadi treba očitati freske u romaničkoj crkvi sv. Barnabe naslikane u 14. st. u stilu Giottovih učenika te one na Božjem Polju iz 17. st. Šterna u starom gradu (1782.) ljeti je pozornica susreta dijalektnih pjesnika. Uz nju je neoklasicistička crkva, nekoliko palača te fontik s gjenikom iz 1726. klesanim u kamenu. Potonja zgrada bila je skladište za robu kojom se trgovalo u vrijeme kada je vižinada imala luku na rijeci Mirni.

Buje-Buie

Buje se ponose velikom crkvom sv. Servula iz kasnog baroka. Raskošno je opremljena kipovima, oltarima i slikama, dok su orgulje djelo majstora Gaetana Callida. Njen zvonik ujedno je vidikovac, a stari trg na vrhu brežuljka čuva i patricijsku kuću iz 15. st. Nedaleko su i nizovi renesansnih i baroknih zgrada, ostaci venecijanskih kula i etnografski muzej na tri kata. Crkva Bl. Djevice Marije ima vlastiti zvonik i bogat interijer.

Funtana-Fontane

Svoje ime Funtana duguje izvorišta slatke vode koji se nalaze tik do mora, a koriste se već od antičkog vremena. Jedan od izvora nosi naziv Perila jer su na njemu žene nekada prale rublje. Za posebnu draž ovog gradića zaslužni su brojni vrtni gastronomski punktovi.

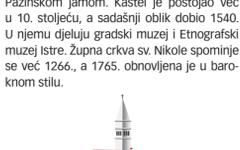
Kotli

Selo Kotli je zbog izolacije sačuvalo ruralni izgled s kraja 19. st. kao i poznate milinove, upotrebljavane do 1964. Kamene kuće imaju niz elemenata od drva, koje se mnogo koristilo u staroj arhitekturi sjeverne Istre. U usporedbi s okolicom, kuće su složenije i bogatije. U Kotlima je zbog razvojenog obrta dobro živjelo, a stanovnici slovili kao vrtni svirači tradicionalnih instrumenata bajsja, vijuline i klarineta.

Momjan-Momiano

Jezgru Momjana čine bogate građanske kuće građene između 17. i 19. st., dok je crkva sv. Martina s pet oltara nastala pregradnjom ranogotičke crkve. Gradić krije i više jednobrodnih crkvice iz 18. i 19. st. Ruševni kaštel na litici postojao je kao manja utvrda još u 13. st. Utvrda je oštećena napadom Venecije, potom obnovljena, a zahvatom u 16. st. postala je kaštel s kulom, stambenim prostorima i kapelom.

Pićan

Pićan je od antike do 18. st. bio sjedište biskupije, a u vrijeme Bizanta iz njega se upravljalo značajnim područjem središnje Istre. Očuvana je biskupska palača, dio zidina iz srednjeg vijeka, kao i gradska vrata iz 14. st. Kao jedan od centara nematerijalne kulturne baštine, priređuje festival istarskih legendi, mitova i priča. Romanička crkva uz groblje oslikana je freskama, dok crkva sv. Roka datira u 17. st.

Rovinj-Rovigno

Rovinj je grad magične vizure, tradicionalnih ribarskih brodića batana i osebujnog načina pučkog pjevanja, bitnada. Barokna crkva sv. Eufemije, s kipom svetece na vrhu zvonika, opjevana je u mnogo navrata. Snažno venecijansko naslijeđe živi i u obliku drugih crkvi, renesansnih i baroknih kuća, gradskih vrata te dijelova starih bedema. U slikovitoj ulici Grista održava se velika ljetna izložba na otvorenom.

Svetvinčenat

Svetvinčenat je poznat po golemom kaštelu koji je još u 13. st. postojao kao utvrda, a 1485. je preuređen u renesansnom stilu. Glavni trg okružuje i jednobrodna župna crkva, loda te drvene zgrade, a u njegovoj je središnji šterna. Crkva sv. Vincenta na groblju spominje se još 1178. i bogata je freskama. U župnoj crkvi su izložene vrlo stare knjige i statua grada iz 1520.

Vodnjan-Dignano

Vodnjan će oduševiti mumificiranim tijelima svetaca i blaženika što se čuvaju u župnoj crkvi sv. Blaža. Građena 1760.-1850. ima bogatu unutrašnjost i najviši zvonik u Istri (63m). Vodnjan je sačuvalo izgled srednjovjekovnog neutrdnog grada i stari istroromanski dijalekt. Oko glavnog trga su crkve te kuće i palače s renesansnim i gotičkim detaljima. Okolica grada krije više crkvi, od predromaničkih do onih iz 19. st.

Buzet

Buzet, iako naseljen od davnina, cvate u vrijeme Venecije, nakon što je 1511. postao središte njene vojne uprave u Istri. U to se vrijeme obnavljaju zidine i razvijaju obrt, grade se mala šterna, mala i velika gradska vrata (16. st.), župna crkva (1784.) te niz palača i kuća. Poznati buzetski suvenir je replika naušnice pronađene u grobovima iz 7. i 8. st. diljem sjeverne Istre. Originalni primjerci čuvaju se u Zavičajnom muzeju.

Gračišće

Gračišće je jedno od središta zelene Istre. U 16. je stoljeću već i snažniji grad od Pazina, no stradava u ratovima i seoskim bunama. Očuvane su srednjovjekovne zidine, gradska vrata, kružna kula (1500.), loža (1549.) i kralova palača Salomon s gotičkim i renesansnim obilježjima. Baštinu Gračišća čini više starih crkvi te stambenih i obrtničkih kuća.

Kršan

Kršanski kaštel prvi se puta spominje kao Castrum Carsach 1274. U njemu je u 19. st. otkriven glagoljski prijepis istarskog razvoja, dokumenta kojim su utvrđene današnje granice (1275.-1375.). U obližnjem Plominu pronači čete najstariji hrvatski glagoljski natpis (11. st.), uklesan na bočnom zidu crkve sv. Jurja, i crkvi Bl. Djevice Marije s freskom slikara Alberta iz Koztanja (1475.). U njemu djeluju gradski muzej i Etnografski muzej Istre. Kaštel je poznat po vrtni svirači tradicionalnih instrumenata bajsja, vijuline i klarineta.

Motovun-Montona

Čarobni Motovun najočuvaniji je urbani sklop srednjovjekovne Istre i domaćin filmskog festivala svjetske klase. Jezgra grada na brežuljku opasana je masivnim zidinama iz 13. i 14. st. i ojačana kulama. U njoj su romaničke i gotičke kuće, renesansna palača-kaštel, crkva iz kasne renesanse i dr. Zvonik je iz 13. st. a komunalna palača najveća je romanička zgrada tog tipa u Hrvatskoj. Legenda kaže da su u njemu nekoć živjeli divovi.

Pietrapelosa